

Metafizik Üzerine Büyük Şerh: Büyük Alfa Kitabı, C.29-31*

İBN RÜŞD

Çevirenler

İLYAS ALTUNER

Arş. Gör. | Iğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

HACI KAYA & FATİH ÖZKAN

Yrd. Doç. Dr. | Iğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Öz: Ortaçağ'ın en büyük Aristoteles yorumcusu olarak kabul edilen İbn Rüşd, büyük filozofun hemen hemen bütün eserlerine küçük, orta ve büyük olmak üzere üç şekilde şerh yazmıştır. Bu şerhler erken dönemde İbranice ve Latinceye çevrilmiş ve hem Ortaçağ Avrupa felsefesini hem de Yahudi düşüncesini derinden etkilemiştir. Batıda İbn Rüşd'ün etkisi, İbn Rüşdçülük akımı altında bütün Avrupayı sarmıştır. Elinizdeki metin, Metafizik eserine yazılan büyük şerhin ikinci (aslında birinci) kitabı olan 'Büyük Alfa Kitabı'nın küçük bir kısmının yorumundan oluşmaktadır. Bu kitabın ilk kısımlarının ne Arapça çevirisi ne de şerhi elimizde bulunmaktadır. Çevirdiğimiz kısım, daha çok Platon'un ideaları hakkındaki eleştiriden bahsetmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aristoteles, İbn Rüşd, metafizik, şerh, töz, idea, oluş ve bozuluş.

* Bu çeviri, 'Enteleky Mantık-Metafizik Okulu' adı altında yürütülen çalışmalarından bir kesittir. Çevirinin yapıldığı kaynak için bkz. İbn Rüşd, "El-Makâletu'l-Mersûme bi'l-Elifil-Kubrâ", (Ar. çev. Nazif ibn Eymen), *Tefsîr Mâ Ba'de't-Tabîa: Grand Commentaire de la Métaphysique*, ed. Maurice Bouyges, Beyrut: Dâru'l-Maşrîk, 1986, Bibliotheca Arabica Scholasticorum (Série Arabe, Tome V), I, 119-26, C.29-31, 990b22-991a19.

Long Commentary on the Metaphysics: The Book Alpha Meizon, C.29-31^{*}

ARISTOTLE

Translated by

İLYAS ALTUNER

Iğdır University, Department of Philosophy and Religious Sciences

HACI KAYA & FATİH ÖZKAN

Iğdır University, Department of Philosophy and Religious Sciences

Abstract: Averroes, who is accepted the greatest commentator of Aristotle in the Middle Ages, has written commentaries on almost all works of the great philosopher in three manners at short, middle and long. These commentaries have been translated into Hebrew and Latin in early period, and have influenced deeply both Middle Ages European philosophy and Jewish thought. In the West, Averroes' influence has pervaded the whole Europe under the name of Averroism. The present text has been composed of commentaries on short part of the 'Book Alpha Meizon', the second (in fact first) book of long commentary on the Metaphysics. Neither has been in our hands Arabic translation of early parts of this book nor has its commentary. The section we translated mentions critique of Plato's ideas.

Keywords: Aristotle, Averroes, metaphysics, commentary, substance, idea, generation and corruption.

^{*} This translation is a section of studies which were performed under the title of 'Entelekya School of Logico-Metaphysics'. We would like to thank so much to 'Dar el-Machreq' for permission to publish the Arabic text.

ENTELEKYA

İBN RÜŞD

METAFİZİK ÜZERİNE BÜYÜK ŞERH

BÜYÜK ALFA KİTABI

© entelekyA

ابن رشد

تفسير ما بعد الطبيعة

المقالة المرسومة بالألف الكبرى

انتلخيا

A.9

Büyük Alfa Kitabı Yorumu

T.29 [990b22-7] Yine idealar dedikleri akli tasavvura göre, ideaların yalnızca tözlerin ideaları değil, aynı zamanda diğer pek çok şeyin de ideaları olması gerekir. Çünkü akledilir, yalnızca tözlerin aklediliri değil, aynı zamanda töz olmayan şeylerin de aklediliridir. Yine aynı şekilde bilgiler yalnızca tözlerle sınırlı değildir, başka şeylerle ilgili bilgiler de vardır. Örneğin, sayısız pek çok husus onlar için bağlayıcıdır.

C.29 [990b22-7] Yine akli tasavvurun bizzat kendinde varolan ideaların tasavvuru olduğunu ileri sürdüklerinde, onlar yalnızca tözlerin ideaları olmazlar, aynı zamanda ilineklerin de ideaları olurlar. Çünkü akli tasavvur yalnızca tözün tasavvuru değil, aynı zamanda ilineklerin de tasavvurudur.

T.30 [990b27-991a8] Zorunluluk ve onlar hakkında inanılan görüşe gelince, bu görüşe göre tözlerin türleri karışık mıdır? Zorunlu olanın basit türler olması gerekir, çünkü onların pay alması ilineksel yolla değildir, aksine bir konuya yüklem olmaması bakımından onlardan her birinin bizzat kendilerinden pay alınan olması gerekir. Onda zayıflıkla ilgili bir şey olması örneğini veriyorum. Örneğin kendisinde çift olma bulunan bir şey, kendisinde ezeli-ebedilik bulunan şeydir, bu da ancak ilineksel yolla olur. Çünkü çift olma ezeli-ebedî ise, ezeli-ebedilik çift olma için bir ilinektir. Türleri tözler olan şeyler bu konumda tözlere delâlet ederler. Burada varolan herhangi bir şey için şey denilir. Bununla birlikte, çokluk üzerindeki birlik eğer türlerin [üzerindeki] tür olursa ve kendisinde ortak olan şey de pay alınan şeye aitse, o zaman ikilik çokluk için olmasına rağmen, bozuluşa konu olan ikiliklere özgü olan şey ne olacaktır? Çünkü ikilik ezeli-ebedîdir ve özdeşlik bakımından birdir, dolayısıyla ikilik bir şeye kıyasla ve kendisine yüklem olur. Eğer tür özdeşlik olursa, bu, ad ortaklığı ve benzerlik olmuş olur. Örneğin, ondaki ortak anlama bakmaksızın Kallias ve heykeli insan diye adlandırmak.

[990b27-9] Aristoteles şunu kastetmektedir: İdeaların zorunlu olduğu ve bunun gerektirdiği görüşe gelince, kaplamında bulunan şeylerin tanımlarını ve tözlerini veren türlerin ve bu türlerin kendisine yüklem olduğu şeylerin bileşik olması gerektiğine inanmaktadır. Çünkü onların, kaplamalarında bulunan şeylere yüklem olması ilineksel yolla değildir. Örneğin, ilineklerin tözlere ve ilineklerin birbirlerine yüklem olması. Aristoteles, bu bilgilerin zorunlu oluşundan hareketle idealar görüşünü ileri sürenlerin bilgilerin ayrıık tözler olduğuna inanmaları ve bu tözleri de idealar olarak adlandırmalarından dolayı böyle söylemiştir. Aristoteles, “Zorunlu olanın basit [türler] olması gerekir...” demiştir, yani türlerin zorunlu bilgiler olmasının gerektirdiği şey, türlerin ve bu türlerin kendilerine yüklem olduğu şeylerin bilfiil bir olmasıdır.

[990b29-30] Aristoteles şöyle diyerek bunun nedenini ortaya koymuştur: “...çünkü onların pay alması ilineksel yolla değildir...” Çünkü kendilerine yüklem olduğu konularının en genel türden pay alması, ilineklerin tözlere ve ilineklerin birbirlerine yüklem olması hususunda olduğu gibi değildir.

[990b30-1] Sonra Aristoteles “...aksine bir konuya yüklem olmaması bakımından onlardan her birinin bizzat kendilerinden pay alınan olması gerekir.” sözünüle, aksine ideaların yüklemelerinden her birinin, ilineklerin kendi konularına yüklem olması konunun tözüne yüklem olduğu anlamına gelmediği için, öncelikle ve bizzat kendi konularının tözüne pay veren olması gerektiğini kastetmektedir. Çünkü ilinekler konularına ilineksel olarak pay verir.

[990b31-4] Aristoteles, bir konuda toplanmaları bakımından birbirlerine yüklem olan ilineklerden örnek vererek şöyle demiştir: “Örneğin kendisinde çift olma bulunan bir şey, kendisinde ezeli-ebedilik bulunan şeydir, bu da ancak ilineksel yolla olur. Çünkü çift olma ezeli-ebedî ise, ezeli-ebedilik çift olma için bir ilinektir.” Örneğin, bir şeyin kendisinde ikilik ve ezeli-ebediliğin bulunması, ikilik ve ezeli-ebediliktan her birinin diğeriyle nitelenmesi ve ilineksel yolla ona pay vermesini gerektirir. Yani tek bir konunun ilineği olmalarından dolayı, müzisyen doktordur denildiği gibi, ikilik de ezeli-ebediliktir denilerek, ezeli-ebedilik ikiliğe yüklem olur.

- e [990b34-991a1] Aristoteles'in "Türleri tözler olan şeyler bu konumda tözlere delâlet ederler." ifadesi şunu kastetmektedir: Bu nedenle, töz olan türler duyulurlardan töz olan şeylere, töz olmayan türler ise duyulurlardan töz olmayan şeylere delalet ederler.
- f [991a1-2] Sonra Aristoteles "Burada varolan herhangi bir şey için şey denilir. Bununla birlikte, çokluk üzerindeki birlik..." derken şunu kastetmektedir: Burada, şey ve var kavramları duyusal dünyada bulunan bir şeye yüklem yapıldığı gibi, ayırık idealardan olan herhangi bir şeyin kendisine şey, varlık ve töz yüklem yapılır.
- g [991a2-5] Bundan sonra Aristoteles "...eğer türlerin [üzerindeki] tür olursa ve kendisinde ortak olan şey de pay alınan şeye aitse, o zaman ikilik çokluk için olmasına rağmen, bozuluşa konu olan ikiliklere özgü olan şey ne olacaktır?" sözüyle şunu kastetmektedir: Ayırık idealara ve duyusal şeylere yüklem olan şey, bir ve var kavramlarımız, ideaların ideası olarak her iki varlıkta bulunan bütün şeylere pay veren olursa ve de kendisinde ortak olan şey de pay alınan şeye aitse, idealar dünyasında varolan şeylerle duyulur dünyada varolan şeylerin ortak oldukları bir şeyin bulunması gerekir. Örneğin, duyulur dünyadaki ikiliğin bütün ikilikler için mutlak ve pay veren olduğunu ileri sürenlerin görüşüne göre ilk ikilik bütün ikilikler için genellenirse, o zaman kendisinde ortak olunan şey, ikiliklerden bozuluşa konu olana özgü olan şey ve ezeli-ebediliğe özgü olan şey ne olacaktır?
- h [991a3-5] Bu, Aristoteles'in "...o zaman ikilik çokluk için olmasına rağmen, bozuluşa konu olan ikiliklere özgü olan şey ne olacaktır?" sözüyle işaret etmek istediği görüştür. Bununla Aristoteles şunu kastetmektedir: O zaman, ikilikler birden çok olduğu halde, bozuluşa konu olan ikilikleri bozuluşa konu olmayandan ayıran şey nedir? Bununla birlikte, ilk ikiliğin her iki sınıf için de genel olduğunu kabul etmemize karşın, hem bozuluşa konu olan hem de ezeli-ebedi olan bütün ikilikler için genel ve ezeli-ebedi ikiliğin, bir keresinde ezeli-ebedi olması yönünden kendisine yüklem olması, bir keresinde de diğer ikiliklere pay vermesi ve onların özlerini tanımlaması yönünden başkasına göre yüklem olması gerekir.

[991a5-8] Aristoteles daha sonra ise, “Eğer tür özdeşlik olursa, bu, ad ortaklığı ve benzerlik olmuş olur. Örneğin, ondaki ortak anlama bakmaksızın Kallias ve heykeli insan diye adlandırmak.” sözüyle şunu kastetmektedir: Burada hem bozuluşa konu olan hem de ezeli-ebedi olan ikiliğin ortak oldukları bir anlam yoksa, hem bozuluşa konu olan hem de ezeli-ebedi olan ikiliğe yüklem olan ikilik adı ad ortaklığı bakımından yüklem olur. Örneğin, insan ve heykeli Zeyd ve Amr olarak adlandırmak. Aristoteles, ezeli-ebedi ikilik bozuluşa konu olan ikilikle ad ortaklığı bakımından yüklem olduğunda, onların ne formu ne de tözünün bilgisi olacağını kastetmektedir. Özetle, burada mahiyet bakımından çeşitli şeylere yüklem olan bir tür olmazsa, bu idealara ve onların mahiyetlerine yüklem olan ad, yalnızca ad ortaklığı bakımından yüklem olur ve böylece bilgiler de geçersizleşir.

İnsan [ideaların] duyulur şeylere ve ezeli-ebedi türlerden olup oluş ve bozuluşa konu olan şeylere ne gibi bir yararının olduğu konusunda tam bir şaşkınlık içinde olabilir. Çünkü idealar bir şeyin ne hareketinin ne de değişiminin nedenidir. Yine bilgi konusunda da ideaların diğer şeylere bir yararı yoktur. İdeaların tözleri ne bu şeylerin tözlerindedir ne de duyusal tözler genellik bakımından bir olmadıkça varolabilirler. Örneğin, birisinin beyazlığın nedeninin beyaz nesneyle karışmış beyaz olduğunu düşünmesi. Ne var ki bu, iyi bir kanıt değildir. Öncelikle Anaksagoras ve ardından Eudoksos ve başka bazı filozoflar birçok şeyin tek bir şeyde birleştirilmesini kolay bir şey olarak kabul etmişlerdir, oysa bu görüşe göre bu imkânsızdır. Çünkü diğer şeyler, türlerden alışlagelmiş bir tarzda ortaya çıkmaz.

[991a8-12] Oluş ve bozuluşa konu olan, özetle değişebilen şeylerin nedenlerinin duyulur şeylerdeki hareket ve değişimlerin ilkesi olan doğal cisimler olduğu belirgin olmasına rağmen, insan doğal cisimler için ayrıık idealar getirmeye niçin gereksinim duyulduğuna şaşırabilir ve maddî olanı ancak onun gibi maddî olan bir şey değiştirebileceğine göre, ‘ayrıık idea maddî varlıkların değişimini nasıl gerçekleştirebilir’ diye bu konuda hayrete düşebilir.

T.31

[991a8-20]

C.31

a

- b [991A12] “Yine bilgi konusunda da...” sözüyle, Aristoteles, ideaların bilgi bakımından getirilmesini gerektiren zorunlu bir şeyin bulunmadığını kastetmektedir.
- c [991A12] Aristoteles “...idealardan diğer şeylere bir yararı yoktur.” demiştir. İdealardan duyulur şeylerin varlığa gelmesinde herhangi bir yardımcı yoktur, yani bir varlığı ortaya çıkararak yine onun gibi duyulur bir varlık olduğu için, idealardan duyulur şeyleri ortaya çıkarmazlar. Yine idealardan, göksel cisimlerin ortaya çıkışında etkisi olduğu gibi duyulur varlıkların ortaya çıkışında herhangi bir etkisi yoktur.
- d [991A13] “İdealardan tözleri ne bu şeylerin tözlerindedir...” sözüyle, ayrı idealardan tözlerinin duyulur şeylerin tözlerinden olmadığını kastetmektedir. Çünkü idealardan ezeli-ebedî iken duyulur şeyler oluş ve bozuluşa konudur. O yüzden idealardan ne formlar ne de etkin nedenler olmaları bakımından onların nedeni olması mümkündür.
- e [991A13-6] Aristoteles “...ne de duyusal tözler genellik bakımından bir olmadıkça varolabilirler. Örneğin, birsinin beyazlığın nedeninin, beyaz bir nesneyle karışmış beyaz olduğunu düşünmesi. Bu iyi bir kanıt değildir.” sözüyle şunu kastetmektedir: bu duyusal tözlerde onların karışımını sağlayan tek ve genel bir anlam yoksa, varolamazlar. Örneğin, beyaz nesnelerin karışımını sağlayan beyaz olmasaydı, burada kesinlikle beyaz bir şey bulunmazdı. Aristoteles “Ne var ki bu, iyi bir kanıt değildir.” sözüyle, tözsel genel anlamın tikelleriyle karışımının, ilineklelerin konularıyla karışımından daha doğru olduğuna işaret etmektedir.
- f [991A16-9] “Öncelikle Anaksagoras ve ardından Eudoksos ve başka bazı filozoflar birçok şeyin tek bir şeyde birleştirilmesini kolay bir şey olarak kabul etmişlerdir, oysa bu görüşe göre bu imkânsızdır.” Aristoteles şunu kastetmektedir: Kendiliğinden açıktır ki, birden çok şey için kolaylıkla onlarda varolan tek bir tümel anlam elde edebiliriz. İdealardan öğretilmesini savunanların dediği gibi eğer bu anlam sayıca bir yani ayrı olsaydı, birden çok şeyde bulunması mümkün olmazdı. Sayıca bir olan birden çok şeyde bulunamayacağı için, birden çok şeyin tek bir şey altında birleştirilmesi imkânsızdır.

المقالة المرسومة بالألف والكبرى

119 T.29 (gr.990b,22-27). — COMM.29. — T.30 (gr.990b,27-991a,8):

قال ارسطو T.29

وايضا فبحسب التصور بالعقل الذي قالوا انه الصور يلزم ان لا تكون الصور للجواهر فقط بل ولاشياء اخر كثيرة لان المعقول ليس انما هو للجواهر فقط بل ولما ليس بجوهر وكذلك العلوم ايضا ليست مقصورة على الجواهر بل تكون علوم باشياء اخر 6
ومثل هذه اشياء كثيرة لا تحصى تلزمهم.

التفسير

C.29

بمعنى وايضا يلزمهم اذا قالوا ان التصور بالعقل هو للصور القائمة بذاتها الا تكون الصور للجواهر فقط بل وللاعراض لان التصور بالمعقل ليس هو للجواهر فقط بل وللاعراض 10

قال ارسطو T.30

(a) واما بحسب الضروري وما ظن فيها بحسبه هل انواع الجواهر
(b) مختلطة فالضروري ان تكون انواع مفردة لان حصرها ليس
(c) بطريق العرض بل يجب ان يكون كل واحد منها في نفسه حاصرا

T. 29. — ¹ B^1, a, d, j وايضا فبحسب $[B^* (c. x)]$: وايضا فبحسب $[B^* (c. x)]$ (sine signo prope B^*). — ² Ita B, a, d, k, n قالوا [قلنا non] — ³ $B, a, d, (jk)$ — ⁴ B, d, β — ⁵ B^1 بل B^* (cf. n. 7), a, d, j, k, β . — ⁶ يلزم d : يلزم B, a, k — ⁷ الصور: a, j, n : الصور $om.$ — ⁸ B^1, a, d, j, k omit. 11 verba بل... فقط بل $B^* (c. v)$, sed ea habent $B^* (c. v)$, B^* (multil.) vid. المعقول (ن).

C 29. — ¹ $B (s.p. in.)$, a^1, d يلزمهم: a^1 vid. فيلزمهم a (non B, d, j) omit. هو للصور...بالفعل 14 verba

T. 30. — ¹ B ليس B — ² مختلطة $(\varphi ?)$ Ita B, a, d, k, n بحسبه B, a, d, k

- اذ كان ليس يقال على موضوع اقول مثل ان يكون شيء . فيه (هـ) الضميمة فذلك الشيء ، فيه الازلية الا ان ذلك بطريق العرض لانه عرض للضعف ان كان ازليا والاشياء التي انواعها جواهر فهي في (و) هذا الموضوع تدل على جواهر واما هناك فأي شيء . كان الموجود (ز) قيل انه شيء . ومع ذلك فواحد على كثيرين فان كان هو نوع (حـ) الأنواع وكان للمحصورة شيء . تشترك فيه فأي الشيء . الذي يخص (ط) - الثنائيات الفاسدة⁹ والثنائية¹⁰ هي "لكثرة" وذلك ان الثنائية ازلية وهي واحدة فتقال بالقياس الى شيء . وعلى نفسها وان لم يكن (ث) النوع هو هو كانت هذه مشتركة الاسم ومتشابهة مثل ان يسمى مسم انسانا بقياس¹⁰ وخشبة¹⁰ من غير ان ينظر الى معنى يشترك¹⁰ فيه

C.30

التفسير

- يعرف واما بحسب الامر الذي يظهر انه ضروري في الصور وما يلزم عنه فهو ان يعتقد ان الانواع التي تعطى حدود ما تحتملها وجواهرها يجب ان تكون هي وما تحتمل عليه متحدة² لان حملها³ على ما تحتملها ليس بطريق العرض مثل حمل الاعراض على الجواهر⁴ والاعراض بعضها على بعض وانما قال هذا لان من كون هذه العلوم

9 $d \text{ } \text{ } d$: يخص B, a, k, d, z, β . — $B^4 om.$ — فذلك الشيء . $d, z, \beta, a, d, k, c.$ — B^4 — ليس هو
 — $jk \text{ } add.$ [والثنائية تخص الثنائيات الفاسدة] ; $at \text{ } non \text{ } B, a, d, \beta.$ — $2 \text{ } B, (d \text{ } [sine])$;
 d, z, β, a, d, k , $B^4 (c. \text{ } ras.)$ — B^4 [الازلية] — d^4 هي B, a, d, k — $B^4 \text{ } sing. : (a), d, z, \beta, plur.$ —
 : $jk \text{ } \text{ } \text{ } schilum$; بقياس $nor, (\beta)$, a , B — [الكثرة] d — $B^4 \text{ } ind.$: B^4 — للكثرة
 $B \text{ } s.p.$ — 15 — وخشبة $(non \text{ } \text{ }) \text{ } ponunt$ — $Hic \text{ } B, a, k$ — $d \text{ } om.$

C. 30. — 1 nor, a, k , $B \text{ } s.p. \text{ } in.$ — 2 B متحدة d, z, β [متحدة] a :
 ما تحتملها B^4 : الجواهر d, z, β, a, d, k — 3 [متحدة vel

121 | a. Et 990b, 31-34. — b. Expl. 990b, 29-30a. — c. Et 990b, 30-31a. — d. Et 990b, 31-34.

ضرورية اعتقد القائلون بالصور ان العلوم جواهر مفارقة وسموها بالصور *قتره* فالضروري⁴ ان تكون مفردة *بم* فالذى يقتضيه كونها علوما⁵ ضرورية ان تكون هي وما تحمل عليه واحدة بالفعل⁶

b ثم اتى بالسبب في ذلك *قتره* لان حصرها ليس هو بطريق العرض *بم* لان حصر العام منها لموضوعاتها التي تقال⁷ عليها ليس مثل الحصر⁸ الذي يكون في حمل الاعراض على الجواهر ولا الذي يكون في حمل الاعراض بعضها على بعض

c *قتره* بل⁹ يجب ان يكون كل واحد منها حاصرا في نفسه¹⁰ اذ كان ليس يقال على موضوع *بم* بل يجب ان يكون كل واحد من محمولات الصور حاصرا لجوهر موضوعه او لا وبالذات اذ كان ليس¹¹ يحمل عليه حمل الاعراض على موضوعاتها فان الاعراض انما تحصر موضوعاتها بالعرض

d ثم اتى بمثال من التي تحمل بعضها على بعض بالعرض من قبل اجتماعها في موضوع واحد وهي الاعراض *قتره* اقول مثل ان يكون شئ¹² فيه الضعفية فذلك الشئ¹³ فيه الازلية الا ان ذلك بطريق العرض لانه عرض للضعف¹⁴ ان كان ازليا *بم* مثل ان يكون شئ¹⁵ يوجد فيه انه ضعف ويوجد فيه انه ازلي فانه يعرض ان يوصف احد¹⁶ ذينك الشئين بالآخر ويحصره¹⁷ بطريق العرض اعني ان الازلية

* Nos — انواع مفردة : T مفردة *B, a, d, k* — والضروري B : فالضروري Nos⁴ — علوم B : علوما B⁵ : بل *B⁶, a, j, k, T, 3* — *B s. p. in.* — *d* [بالفعل] *d* : بالنعل *B, a, k* — *B, a, d* : و [و] *om. ; d* — *B mult. a, 3* [*d*] : في نفسه حاصرا T : حاصرا في نفسه *B, a, d* — *om. ; d* : *B* , ويحصره B¹⁷ — *inc. B [1] fol. 17.* — *inc. B [1]* : احد [*a, d, j*] , احد B¹⁶ — للضعف [ويحصره]

تعمل فيه على الضعفية¹⁴ فيقال ان الضعف اذلى كما يقال¹⁵ الموسيقى
طبيب من قبل انها عرضا¹⁶ لموضوع واحد
وتد¹⁷ والاشياء التي انواعها جواهر فهي في هذا الموضوع تدل على
جواهر تد¹⁸ ولذلك كانت الانواع التي هي جواهر تدل من
المحسوسات على اشياء هي جواهر والانواع التي ليست بجواهر
تدل من المحسوسات¹⁹ على اشياء ليست جواهر
رقد²⁰ واما هناك فای شیء كان الموجود قبل انه شیء ومع
ذلك فواحد على كثيرين تد²¹ واما هناك فای شیء كان من الصور
المفارقة يصدق عليه انه شیء وموجود وجوهر كما يصدق على اى
شیء كان هاهنا انه شیء وموجود

رقد²² فان كان هو نوع الانواع²³ وكان للمحصورة شیء تشترك
فيه فما الشيء الذي يخص الثنائيات الفاسدة والثنائيات هي²⁴
للكثرة وذلك ان الثنائية اذلية وهي واحدة تد²⁵ فان كان قولنا
شیء وواحد وموجود المحمول على المفارق والمحسوس هو الحاصر
لجميع ما يوجد في الوجودين وهي صورة²⁶ الصور وكان للمحصورة
شیء تشترك فيه لزم ان يكون²⁷ للاشياء الموجودة هناك والموجودة
هاهنا شیء تشترك فيه مثال ذلك ان كانت الثنائية الاولى العامة
لجميع الثنائيات بحسب²⁸ قول الذين يقولون ان هاهنا ثنائية مطلقة

¹⁴ B,f,d¹ : الضعفية [a,f,d²] — ¹⁵ d,j add. [ان] ; at non B,a,k. — ¹⁶ B²
B,d om. [من المحسوسات] a,j — ¹⁷ a,j plur. ; اما عرضت B² vid. (?) : اما عرضا
[الاذلية] a om. ; d²,r² — ¹⁸ B,d,r² : نوع من الانواع a : نوع الانواع B²,r² — ¹⁹
a non — ²⁰ B : تكون B² يكون Nos,(a,d) — ²¹ — وصوره B² : [وهي صورة] a² — ²²
B,d,r² om. 11 : verba... الثنائيات بحسب

حاصرة لجميع الثنائيات²⁶ فا الذى تشترك فيه وما الذى يخص
 b الفاسدة منها وما الذى يخص الازلية وهذا هو الذى²⁷ دل عليه
 برة فا الشئ. الذى يخص الثنائيات الفاسدة والثنائيات هي للكثرة²⁸
 وذلك ان الثنائية ازلية وهي هي واحدة برة فا الشئ. الذى يخص
 الثنائيات الفاسدة من غير الفاسدة اذ كانت الثنائيات²⁹ كثيرة³⁰
 وان³¹ ازلنا مع ذلك ان الثنائية الاولى عامة للصنفين جميعا فيعرض
 لهذه الثنائية الازلية العامة لجميع الثنائيات الفاسدة والازلية³² ان
 تقال مرة على نفسها من جهة ما هي ازلية ومرة بالاضافة الى غيرها
 من جهة ما تحصرها وتعرف ذواتها

i ثرة³³ وان لم يكن النوع هو هو كانت هذه مشتركة الاسم³⁴
 ومتشابهة مثل ان يسمى مسم انسانا بقلباس³⁵ وخشبة من غير ان
 ينظر الى معنى يشترك³⁶ فيه برة وان لم يكن هاهنا معنا³⁷ واحد³⁸
 تشترك فيه الفاسدة والازلية كان اسم الثنائية المقول على الفاسدة
 والازلية مقولا باشتراك مثل ان يسمى مسم انسانا وخشبة يزيد
 وعمرو يريد واذا كانت الثنائية الازلية مقولة باشتراك مع الفاسدة³⁹
 لم تكن صورة لها⁴⁰ ولا معرفة جوهرها وبالجملة ان لم يكن هاهنا
 نوع وهو الذى يحمل على الاشياء المختلفة من طريق ما هو كان
 الاسم المقول على تلك الصور وعلى ماهياتها باشتراك الاسم وبطلت
 العلوم

[الثنائيات] d, zj²⁶ — [الكثرة] d, r²⁷ : للكثرة B, a, r²⁸ — B om. : [الذى] d, zj²⁹ :
 a, d : الفاسدة والازلية B, k³⁰ — و B, a, zj³¹ : وان (ظ) cum z et d³² BB* — الثنائية B
 B s. p. in. — B s. p. in. — B s. p. in. — [الازلية والفاسدة] B
 d : صورة لها B, a, zj³³ — B om. : a, d om. — واحد B, zj³⁴ — سنا

T.31

قال ارسطو

- وقد يتحير الانسان تحيرا تاما فيما تستفيده الاشياء المحسوسة^(a) والكائنة الفاسدة من الانواع الازلية^(b) اذ كانت ليست سببا لشي من الحركات والاستحالات وكذلك حالها في العلم ولا معونة فيها^(c) ايضا للامور الاخر ولا جواهر تلك من^(d) جواهر هذه وهذه ايضا^(e) ان لم يكن الواحد في العمومة لم توجد وذلك مثل ان يظن ظان بان العلة في الابيض ان البياض اختلط بالابيض غير ان هذا جيد التحريك وانكساغورث اولا وبعده اوطوكسس^(f) وقوم اخر قالوا^(g) ان^(h) من الاشياء السهلة جمع⁽ⁱ⁾ الكثيرة^(j) الى واحد^(k) لكن ذلك ممتنع بحسب هذا الرأي بل ولا الاشياء الاخر كانت من الانواع على^(l) نحو من الانحاء التي جرت العادة بذكرها

G.31

التفسير

- يقول واذا قد يظهر ان اسباب الاشياء الكائنة الفاسدة وبالجملة^(a) المتغيرة هي الاجسام الطبيعية التي هي مبدا الحركات والاستحالات^(b) في الامور المحسوسة فقد يتمجب الانسان لم احتيج الى ادخال صور مفارقة من اجل الاجسام الطبيعية ويتحير في ذلك فان الذي

T. 31. — ¹ Ita ord. verb. B,a,d,k. — ² Ita B,a,d,k,l. — ³ B¹,B² (c. α), d. אנטוכיטש a : اوطوكسس B⁴ — في العمومة BB² vid. (R) a,d,z,j. — d, الكثرة B² — [جميع B²] : جمع a,(d),B¹ — ان² Ita BB,a,d,k — אנטוכיטש B² — الى واحد a,(d),B¹ — [الكثرة] a : الكثيرة a,z om.

125 [A. μ. 70] b. Expl. 991a, 12b. — c. Et 9a, 12b. — d. Et 9a, 13b. — e. Et 9a, 13-16b.

هو مفارق كيف يتأق منه تغيير الموجودات الهيولانية وانما الذى
يغير الهيولانية هيولانية مثلها

b ^{وقد} وكذلك حالها فى العلم ^{بمد} انه ليس يضطر¹ ضرورة داعية
لادخالها من قبل العلم

c ^{وقد} ولا معونة فيها ايضا للامور الاخر ^{بمد} ان الصور ليس⁵

يظهر ان لها معونة فى وجود الامور المحسوسة اى انها لا تولد
الامور المحسوسة لان الذى يولد الشخص انما هو شخص مثله ولا
معونة لها ايضا³ فى توليد الاشخاص مثل ما توجد للاجرام⁴ السماوية

d ^{وقد} ولا جواهر تلك من جواهر هذه ^{بمد} ولا جواهر تلك

10 الصور المفارقة من جواهر هذه الامور المحسوسة اذ كانت تلك
ازلية⁵ وهذه كائنة فاسدة فلا يمكن ان تكون اسبابا لها لاعلى انها
صور ولا على انها اسباب فاعلة

e ^{وقد} وهذه ايضا ان لم يكن الواحد فى العمومة لم توجد مثل⁶

ان يظن ظان بان العلة فى الابيض ان البياض اختلط بالابيض غير

15 ان هذا جيد التحريك ^{بمد} وهذه الجواهر⁴ المحسوسة ان لم يكن⁵

فيها معنى عام واحد مخالط لها لم تكن موجودة مثل ما انه لو لم يكن

البياض مخالطاً للاشياء البياض لما كان هاهنا شىء ابيض اصلا

^{وقد} غير ان هذا جيد التحريك⁶ يشير به الى ان اختلاط المعنى العام

الجوهري بالجزئيات اشد من اختلاط الاعراض بموضوعاتها

C. 31. — ¹ Ino. B [1] fol. 17^a. — مضطر B¹: يضطر a, d, j, z (c. x). B² —

وذلك τ: مثل B, a, d — ² azلية B¹: azلية B², a, d — ³ للاجرام [a, d, j] —
مثل B, d: الموجودات [j, k] om. — ⁴ الجواهر [a] — مثل

126 f. Expl. «991a, 16-19». — g. Et «a, 19-20». — Text. 32 (gr. 991a, 20-29): [ALIF

وقته وانكساغورش اولا وبعده او طوكسس وقوم اخر قالوا
 ان من الاشياء السهلة جمع الكثيرة الى واحد لاكن ذلك ممتنع
 بحسب هذا الراى يريد ومن المعروف بنفسه انا نقدر ان نأخذ بسهولة
 للاشياء الكثيرة معنى واحدا بالكلية موجودا فيها ولو كان هذا
 المعنى واحدا بالعدد اى مفارقا كما يقول القائلون بالصور لم يمكن ان
 يوجد فى كثيرين لان الواحد بالعدد لا يوجد فى كثيرين فكان يكون
 جمع الاشياء الكثيرة الى واحد ممتنعا

— : B a : او طوكسس d , انا نقدر ان نأخذ بسهولة